

SZAKMAI BESZÁMOLÓ
az F 68139 azonosítójú,
Interpretáció, diskurzusszerkezet és intonáció c.
OTKA-pályázathoz
Főpályázó: Gyuris Beáta

1. A pályázat célkitűzései

A kutatás a mondatok szemantikai/pragmatikai interpretációja, a diskurzusok szerkezete és az intonáció általános összefüggéseinek feltárásához kívánt hozzájárulni a magyarra vonatkozó adatok új szempontok szerinti gyűjtése, azok formális leírása, és a leírásokra támaszkodó elméleti magyarázatok kidolgozása révén.

A fenti általános problémakörből a kutatás a (fő)pályázó érdeklődésére és eddigi tapasztalataira támaszkodva három problémára fókuszált. Egyrészt, vizsgáltuk azt a kérdést, hogy a mondatok igazságfeltételes jelentésére milyen hatással van a default hangsúlymintától való eltérés (amely az információs szerkezet, illetve a diskurzuselőzmények közötti különbségre is utal). E vizsgálathoz az adatokat a posztverbális helyzetben elhelyezkedő hangsúlyos kvantorokat tartalmazó magyar mondatok, valamint hangsúlytalan kvantorokat tartalmazó megfelelőik szolgáltatták. Másrészt, vizsgáltuk azt a kérdést, hogy egyes mondatösszetevők azonos információs szerkezeti szerepe (amely a diskurzuselőzmények azonos szerkezetére utal) ugyanolyan prozódiai tulajdonságokban nyilvánul-e meg. E vizsgálatban a magyar mondat úgynevezett topik pozíciójában elhelyezkedő különböző szintaktikai kategóriájú de a diskurzusban ugyanannyira ismertnek tekintett összetevők prozódiai tulajdonságait vizsgáltuk eszközfonetikai módszerekkel. Harmadrészt, vizsgáltuk, hogy hogyan írhatók le a diskurzuspartikulák (pragmatikai partikulák, modális partikulák), vagyis azon lexikális kifejezések szemantikai/pragmatikai tulajdonságai, amelyek a különböző nyelvekre vonatkozó szakirodalom állításainak megfelelően arra vonatkozó információkat is kódolnak, hogy az egyes mondatok milyen diskurzuskörnyezetben fordulnak elő.

2. A kutatás résztvevői

Bár a pályázatnak hivatalosan csak egy résztvevője volt ill. lehetett, a főpályázó az egyes kutatási feladatok végrehajtásában több kutatóval is együttműködött, akik társszerzőként a megfelelő részkutatások eredményeit feldolgozó közleményekben is megjelennek. A közreműködő kutatók közül Scott Jackson nevét már az eredeti kutatási terve is tartalmazta, később bizonyos kutatási részfeladatokban Máty Katalinnal (LMU München) és Hans-Martin Gärtnerrel (ZAS Berlin) való együttműködésre került sor.

3. A munkatervtől való eltérések

A lenti 4.2. pontban részletezett okok miatt az eredetileg tervezett két kutatási résztémához (posztverbális kvantorok hatóköre, diskurzuspartikulák interpretációja) időközben egy harmadik is kapcsolódott: a magyar topik pozícióban elhelyezkedő, különböző szintaktikai kategóriájú összetevők prozódiai tulajdonságának vizsgálata.

Az első kutatási résztémában kétféle percepciós kísérletet terveztünk. Tekintettel arra, hogy az első kísérlet eredményei a korábbi szakirodalmi állításoknak és így a mi elvárásainknak is több tekintetben ellentmondtak, az első kísérlet céljait szolgáló két új kísérletet kellett összeállítanunk, így a második kísérletet el kellett hagynunk. A munkatervhez képest ennek a a kutatási témának az előrehaladása az egész pályázati időszak alatt elmaradt a tervezettől, tekintettel arra, hogy a téma a pályázat szerint egyenrangú kutatója, Scott Jackson a projekt futamideje alatt olyan állást kapott, amely kevésbé tette lehetővé a külső kutatásokban való részvételét, mint amennyire ezt a pályázás és a projekt elindulása pillanatában gondolni lehetett. Úgy gondoljuk azonban, hogy a pályázati időszak végére fontos új eredményeket tudtunk produkálni.

4. A kutatási eredmények részletes bemutatása

4.1 Hatókör és hangsúly összefüggései a magyar posztverbális helyzetű kvantorkifejezések esetében

A kutatás elsőként ismertetendő altémája a magyar mondatban a hangsúly helye és az igazságfeltételes jelentés közötti összefüggéseket vizsgálta. Speciálisan, azzal a kérdéssel foglalkoztunk, hogy Hunyadi (1981) azon megfigyelése, amely szerint a hangsúlyosan ejtett, posztverbális helyzetben elhelyezkedő kvantorkifejezések tág hatókört vehetnek fel a preverbális (kizáró vagy azonosító) fókusszal szemben, helytállónak tekinthető-e anyanyelvi beszélőkön végzett percepciós kísérletek eredményei alapján, és ha igen, akkor vannak-e a fenti szabály érvényesülésének korlátai (pl. a kvantorkifejezések szemantikai típusa, és az egyes preverbális pozíciókban való előfordulásának lehetősége, gyakorisága, vagy mondatrészi szerepe szerint, esetleg a preverbális kifejezés szintaktikai vagy szemantikai tulajdonsága szerint), illetve, a tág hatókörű olvasat csak az egyik vagy az egyetlen lehetőség-e a fenti típusú mondatok interpretálására (ez utóbbi felfogást képviseli pl. É. Kiss 1987, 2002). Azt is szerettük volna kideríteni, hogy igaz-e É. Kiss azon megfigyelése, amely szerint a preverbális topik pozícióban előforduló kvantorkifejezések, de csak ezek, vehetnek fel tág hatókört posztverbális helyzetben anélkül, hogy hangsúlyt viselnének.

A fenti kérdések eldöntése érdekében percepciós kísérleteket terveztünk és bonyolítottunk le 43, 33, és 33 fő részvételével. A három kísérleti fordulóra azért volt szükség, mert az első kísérletek eredményei igen messze álltak attól, amit Hunyadi (1981) és É. Kiss (1987, 2002) állít a vizsgált mondatok jelentéséről, amit manapság a szakirodalom többsége is elfogad. A kísérleteket kiterjedt korpusz- és statisztikai vizsgálatok előzték meg. Az első két tesztsorozat 64 kísérleti feladatból, és a hozzájuk tartozó töltelékfeladatokból állt.

A kísérleti személyek feladata az első kísérletben az volt, hogy minden tesztmondathoz olvassanak el a képernyőn egy három mondatból álló kontextus-ismertetést, hallgassák meg a tesztmondatot fejhallgatón keresztül, majd két ábra közül, amelyek a tesztmondat posztverbális kvantorának szűk illetve tág hatókörű olvasatát ábrázolták, válasszák ki, hogy a mondat jelentése melyiknek felel meg. Nyolc különböző tesztsorozatot állítottunk össze. A vizsgált mondatok között egyenlő számban voltak olyanok, amelyekben a posztverbális kvantor hangsúlyosan és hangsúlytalanul volt kiejtve, de egy beszélő egy mondatnak csak az egyik változatát hallotta. A posztverbális kvantorok négy különböző szemantikai típust reprezentáltak (*minden*, *sok*, *több*, *mint n*, *legalább n*). Az eredmények, a szakirodalomban elfogadott nézeteknek ellentmondóan, nemcsak azt mutatták, hogy csak a hangsúlyos kvantorok 20 és 40 közötti százaléka hoz rendelték a beszélők tág (vagyis fordított) hatókört, hanem azt is, hogy azon posztverbális hangsúlytalan kvantorok aránya sem különbözött az előbbtől lényegesen, amelyekhez szintén tág hatókörű olvasatot rendelték. Az egyes kvantortípusok és az ágens/alany versus patiens/tárgy szerepű kvantorok között találtunk különbségeket a fordított hatókörű olvasat lehetősége tekintetében, de ezek a különbségek csak a *minden* esetében voltak szignifikánsak. Az egyes feladatok végén a kísérleti személynek azt is jelölnie kellett egy 1 és 7 közötti skálán, hogy mennyire volt biztos a válaszában. Az összes kísérletre vonatkozóan elmondható, hogy a beszélők igen biztosnak tekintették magukat a válaszban, különösen biztosak voltak a *minden*-t tartalmazó mondatokra vonatkozó válaszokban. A második kísérleti fordulóban úgy módosítottunk a kísérleten, hogy néhány esetben, amikor a posztverbális kvantor hangsúlyát nem találtuk elég erősnek, a mondatot kicseréltük egy olyanra, amelynek a hangsúlya jobban érzékelhető, valamint a kísérleti mondat másodszori meghallgatását is beleépítettük a feladatba, mindezt annak érdekében, hogy könnyítsük a különbségtételt a hangsúlyos és a nem hangsúlyos posztverbális kvantorok között. A kísérlet második fordulója azonban kisebb különbségektől eltekintve a korábban megfigyelt tendenciákat mutatta.

A kísérlet harmadik fordulójára azért került sor, mert úgy gondoltuk, hogy az, hogy a korábban egyértelműnek tekintett adatok értelmezését a kísérletek nem támasztották alá, a feladat komplexitásának is köszönhető. A harmadik fordulóban ezért egyszerűsítettünk a feladaton: 64 kísérleti mondat helyett csak 32-t kellett a kísérleti személyeknek értelmezni, és két ábra közötti választás helyett egy írott és egyértelmű (a hallott mondat fordított hatókörű olvasatának megfelelő jelentésű) mondatról kellett megmondaniuk, hogy mennyire felel meg a hallott mondat jelentésének, ahol a megfelelés mértékét egy ötelemű skálán jelezték. A feladat megfogalmazása azért különösen újszerű, mert az előző kísérleti fordulókkal szemben nem egy adott mondat dominánsabb olvasatát teszteltük, hanem azt, hogy a hallott mondatnak lehet-e egyáltalán fordított hatókörű olvasata. Ezek az eredmények annyiban hasonlóak voltak az előzőkhöz, hogy a beszélők egyik kvantor esetében sem utasították el a fordított hatókörű olvasat lehetőségét, de az értékelések különbségeket mutattak kvantortípus és mondatrészi ill. tematikus szerep szerint. A fordított olvasatot leginkább megengedő posztverbális kvantorok az ágens/alany szerepű univerzális kvantorok voltak.

A fenti eredmények tehát nemcsak a fent már említett Hunyadi (1981, 2002), illetve É. Kiss (1987, 2002) elméletek számára okoznak problémát, hanem mindazon további elméletek számára is, amelyek a posztverbális kvantorok hatóköri viszonyait a hangsúly, a

kvantortípus, vagy a mondatrészi szerep alapján egyértelműen levezethetőnek tekinti (Bródy—Szabolcsi 2003) Surányi (2006), Olsvay (2011). A kísérlet eredményeit és lehetséges következményeit a nyelvelmélet számára előkészületben lévő tanulmányunk foglalja össze, amit a következőkben kívánunk nemzetközi folyóirathoz benyújtani.

A természetes nyelvi kvantorok hatókörének tesztelésével kapcsolatban konzultációkat folytattam a téma szakértőjével, Bart Geurtssal (Nijmegen, aki a projekt finanszírozásában tett látogatást Budapesten, és a Nyelvtudományi Intézetben két nyilvános előadást is tartott, “Embedded implicatures explained”, illetve “Free choice and the proper treatment of quantity implicatures”), valamint Uli Sauerlanddal (ZAS Berlin) Berlinben.

4.2. A magyar topik pozícióban elhelyezkedő elemek prozódiai tulajdonságai

A fentiekben ismertetett kutatás kiinduló problémájának, vagyis annak, hogy a prozódia adott típusú megváltoztatása (amely minden bizonnyal információs szerkezeti különbségeket is jelöl) milyen igazságfeltételes különbségeket jelöl, bizonyos tekintetben a fordítottja az a kérdés, hogy azonos információs szerkezeti státusz kifejezése mindig azonos prozódiai jellemzőkkel történik-e. A probléma szempontjából releváns eset a magyar ún. *topik pozícióban* (ld. pl. É.Kiss 2002) elhelyezkedő kifejezések prozódiaja. Szabolcsi (1981) megfigyelése szerint a szintaktikai tesztekkel meghatározható topik pozícióban a referáló kifejezések kétféle, jól megkülönböztethető intonációval ejthetők, aszerint, hogy az információs szerkezeti szerepük ’normál’ topik vagy kontrasztív topik. Az a különbség, amely egy összetevő topik ill. kontrasztív topik szerepe között van, a szakirodalom szerint (ld. Büring 1997) például abban nyilvánul meg, hogy a kérdéses mondat az adott összetevő referenséről feltett kérdésre válaszol, vagy pedig a referens egy alternatívájáról vagy a referenst tartalmazó halmazról feltett kérdésre. A fenti megfigyelés szerint a topik pozícióban elhelyezkedő nemreferáló kifejezések az előbbiektől csak a második típusú intonációs mintát viselhetik, függetlenül attól, hogy a diskurzusban, amelyben megjelennek, szerepelt-e már az adott kifejezés. A kutatás a fenti, fonetikai mérésekkel alá nem támasztott megállapításokat kívánta kísérleti eszközfonetikai mérések segítségével tesztelni.

A fenti probléma vizsgálatát a kutatás megkezdése után vettem be a kutatási feladatok közé. Apropóját annak a tanulmánynak az elkészítésére való felkérés adta (Gyuris, közlésre elfogadva b), amely az információs szerkezet vizsgálatának lehetséges szempontjaiból kiindulva kívánja áttekinteni ezek kifejezésének módjait a magyarban. A topik kifejezőeszközeinek valamint a topik szerepű és a topik pozícióban elhelyezkedő elemek közötti kapcsolatok egyértelműsítése céljából vált szükségessé annak vizsgálata, hogy fonetikai vizsgálatok alátámasztják-e a kontrasztív ill. nemkontrasztív topikként viselkedő referenciális kifejezések kiejtése közötti különbségekről szóló eddigi megfigyeléseket, illetve, alátámasztják-e a fonetikai vizsgálatok azt az eddigi irodalomban elfogadottnak tekintett elképzelést, amely szerint a topik pozícióban elhelyezkedő összes nemreferenciális kifejezés és a kontrasztív értelemben használt referenciális kifejezések prozódiai tulajdonságai megegyeznek. A kutatást Mády Katalin fonetikus szakértővel kooperációban végeztem. A produkciós kísérletek során előállított adathalmaz tulajdonságait számos, más nyelvek

elemzése során bevált módszerrel vizsgáltuk, és megállapítottuk, hogy ezek alapján sem igazolni sem megcáfolni nem lehet az irodalomban szereplő empirikus megfigyelést. Az eredmények lehetséges elméleti következményeit, valamint az eredmények összevetését egyes más nyelvekre (német, nápolyi olasz) vonatkozó hasonló kísérletek eredményeivel a beszámolási időszakban több előadásban (Gyuris—Mády 2010a, 2010b, 2010c, 2010d) és egy tanulmányban (Gyuris—Mády közlésre elfogadva a) ismertettük.

4.3. A magyar diskurzuspartikulák jelentésének vizsgálatával kapcsolatos eredmények

A kutatásnak a magyar diskurzuspartikulák jelentésének vizsgálatával foglalkozó résztémáját illetően az eredeti kutatási tervben vállaltnál lényegesen nagyobb előrehaladást sikerült elérnem. Ennek egyrészt az volt az oka, hogy a projekt megkezdésének időpontjában, korábbi munkáim alapján felkérést kaptam a *Strukturális magyar nyelvtan IV.*, a szótár szerkesztésével foglalkozó kötetnek szerkesztőjétől, hogy a fenti kötetbe készítsék el egy fejezetet a magyar diskurzuspartikulák formai és jelentéstani tulajdonságairól (l. Gyuris 2008a). Ezen áttekintő fejezet elkészítése során alkalmam volt megismerkedni a magyar diskurzuspartikulák jelentéstani elemzésének problémáival, valamint áttekinteni azt is, hogy melyek azok a partikulák, amelyek jelentéstani tulajdonságait egymással párhuzamosan, egy elméleti megközelítésben lehet vizsgálni. Az elkészült fejezet áttekinti a diskurzuspartikulák formai tulajdonságait, érvel a magyar partikulák jelentésének leírására irányuló néhány hagyományos megközelítés ellen, áttekinti hogy miért nem lehet róluk azt gondolni, hogy az igazságfeltételes jelentéshez járulnak hozzá, és bemutatja, hogy milyen eredményekhez jutunk, ha egyes partikulákat kontextusjelölőnek, másodikat pedig a beszédaktusok módosítóinak tekintünk.

A jelentősebb előrehaladás másik oka az volt, hogy a nemzetközi formális szemantikai-pragmatikai irodalomban az utóbbi években nagy érdeklődés mutatkozott az egyes nyelvek diskurzuspartikuláinak vizsgálata iránt. Így számos modern, formális elemzésből kaphattam inspirációkat a magyar adatok elemzéséhez, az ezen vizsgálatok eredményeképp megszülető előadásokat és tanulmányokat pedig élénk érdeklődés kísérte. Ezen munkálatok során úgy ítélt meg, hogy a kutatási tervben felsorolt partikulák min egyikének részletes szemantikai/pragmatikai vizsgálata a projekt futamidejében nem volna lehetséges. Kiválogattam ezért közülük néhány olyan gyakori partikulát, amelyek jelentésének leírására a leíró nyelvészet több kísérletet tett, de véleményem szerint ezek nem jártak sikerrel. Ezek a partikulák a következők: kötelező hangsúlyos *csak* (továbbiakban: *CSAK*), *ugye*, *vajon*, *-e*, *hát*. Az alábbiakban röviden áttekintem az egyes partikulákkal kapcsolatos legfontosabb eredményeket. (Az ugyanarra a partikulára vonatkozó cikkek közötti tartalmi különbségekre a jelentés hosszának ésszerű keretek között tartása érdekében nem térek ki.)

A projekt keretén belül elsőként az *ugye* és a *CSAK* partikulákkal kezdtem el foglalkozni, mert úgy találtam, hogy ezek a partikulák tekinthetők a magyarban a legegységértelműbben kontextus-jelölői funkcióval rendelkezőknek, vagyis olyan partikuláknak,

amelyek az őket tartalmazó mondat propozicionális tartalmának a kontextusban ismertnek tekintett információkhoz való viszonyát jelzik (vagyis azt, hogy a mondat propozicionális tartalma ismert a diskurzusban, vagy éppen a beszélő és hallgató által ismertnek feltételezett információkkal ellentétes), és így ezek vizsgálata van a leginkább összhangban az egész projekt célkitűzéseivel.

Az *ugye* partikula kijelentő mondatokban való megjelenését biztosító feltételek megegyezni látszanak azokkal, amelyekkel az irodalomban a propozicionális tartalom ismertségét jelző partikulákat jellemzik a különböző nyelvekben. Az utóbbi tulajdonság ugyanakkor nem fér össze azzal a lehetőséggel, hogy a partikula a kérdő mondatokban is előforduljon. Az *ugye* elemzésével kapcsolatos problémát tehát az okozza, hogy hogyan lehet összeegyeztetni az ismertség jelölését az úgynevezett kérdő partikulai használattal, amit a hagyományos magyar leírás az *ugye*-nek tulajdonít. A témával kapcsolatos előadásaimban (2008c, 2009d, 2009f) és az azokon alapuló tanulmányban (2009d) amellet érvelek, hogy a partikula a kérdő mondatokban, szintaktikai helyzetétől függetlenül, utókérdésnek tekintendő, míg kijelentő mondatokban kontextus-jelölői funkciója van. Két lehetséges stratégiát vázolk fel, amelyek segítségével a partikula kétféle interpretációja levezethető lenne egymásból.. A kérdő mondatokban szereplő *ugye* viselkedését összevetem az angol utókérdések (tag questions) tulajdonságaival.

Bár a *csak* partikula interpretációival, köztük a modális vagy diskurzuspartikula funkciókkal sokat foglalkozott a magyar szakirodalom, kötelezően hangsúlyos előfordulásairól eddig még legfeljebb csak említés történt. Ennek a használatnak a vizsgálata azért fontos a mondatok igazságfeltételes jelentése és a kontextus kapcsolatának az elemzése tekintetében, mert a hangsúlyos CSAK egy adott mondatban való előfordulásának feltételei megegyezni látszanak azon partikulák előfordulásának feltételeivel, amelyek a szakirodalom szerint azt fejezik ki, hogy az mondat propozicionális tartalma ellentmond a kontextusban ismertnek tekintett információknak. Három előadásomban (Gyuris 2007, 2008b, 2009e) és az azokon alapuló tanulmányokban (2009a, 2009b, közlésre elfogadva) megvizsgáltam majd elvettem azt a lehetőséget, hogy a hangsúlyos csak partikula a hangsúlytalan párja fókuszált változatának tekinthető, és megfogalmaztam azokat a kontextus-feltételeket, amelyek teljesülése esetén szükséges illetve lehetséges egy ilyen partikula előfordulása egy magyar mondatban, összevetve ezeket a német nyelv hasonló tulajdonságokat mutató partikuláinak leírásaival. Azt a történeti folyamatot, amelynek során az eredetileg kizáró jelentésű partikula kontextus-jelölővé vált a fenti módon, a szemantikai változások jellemzésére gyakran használt *szemantikai újraelemzés* mechanizmusának tulajdonítottam.

A *vajon* partikula interpretációjával kapcsolatos kutatásokat Hans-Martin Gärtner közreműködésével folytattuk. Egy előadásunkban (Gärtner--Gyuris 2009) amellet érveltünk, hogy a *vajon* partikulát tartalmazó kérdő mondatok a kérdő beszédaktusok két fő jellemzője, a beszélő ismerethiánya kifejezése és a hallgató válaszáadásra való felszólítása, közül csak az előbbivel rendelkeznek, és áttekintettük, hogy a *vajon*-os kérdések fenti jellemzői megragadhatók-e Truckenbrodt (2004) elméletében. Az adatgyűjtést szolgálta egy 24 kísérleti személy részvételével zajló kérdőíves vizsgálat. Az eredmények megfogalmazását a Gyuris—Gärtner (közlésre elfogadva) tanulmány, az Acta Linguistica Hungarica folyóirat általunk szerkesztett különszámának bevezető tanulmánya tartalmazza (ld. alább).

Az *–e* kérdő partikulát a szakirodalom hagyományosan nem diskurzuspartikulának tartja, hanem a kérdő mondatfajta jelölőjének, azaz bizonyos mondatok formai kötelező elemének. A kérdő mondatok interpretációjának tanulmányozása során azonban rájöttem, hogy bár az *–e* partikulát tartalmazó főmondati kérdő mondatok szemantikai jelentése nem különbözik azon főmondati kérdő mondatokétól, ahol a mondatfajta a mondatvégi emelkedő-eső intonáció jelzi, számos különbség van köztük pragmatikai tulajdonságaik tekintetében, amelyek indokolják, hogy a jelen projekt keretei között foglalkozzunk velük. Számos olyan kontextus-típust sikerült azonosítanom, amelyekben a fenti típusú mondatok nem cserélhetők fel egymással, amelynek révén reményeim szerint közelebb kerültünk ahhoz, hogy megértsük az *–e* jelentésének sajátosságait. A megfigyeléseket és azok következményeit a Gärtner—Gyuris (előkészületben) tanulmány, valamint egy a beszámolási határidő után benyújtandó konferenciaabsztrakt részletezi.

A projekt futamideje alatt utolsóként elemzett partikula, a *hát*, vizsgálatát az indokolja, hogy ez a magyar nyelvben a leggyakrabban előforduló partikula, amelyhez az értelmező szótárak és a nyelvészeti cikkek számos, egymással látszólag semmilyen kapcsolatban nem lévő jelentést rendelnek. Amint Gyuris (2008a) tanulmányomban részletesen bemutatom, a fenti álláspont több szempontból is tarthatatlan. A Gyuris (2011a, 2011b) absztraktok alapján készülő, hamarosan sorra kerülő előadásomban ill. poszteremben azt mutatom be, hogy ha szintaktikai alapon megkülönböztetjük a *hát* szigorúan mondatkezdő előfordulásait, és azokat az előfordulásokat, amelyek helye a mondatban nem meghatározott, valamint a partikula jelentését a mondatfajtaól is függővé tesszük, akkor számos, korábban különbözőnek tekintett jelentés kezelhető egységes keretben. Az előadások kitérnek a különböző nyelvekben a *hát* funkciójához hasonló szerepű partikulákkal való összehasonlításokra (mint amilyen a német *denn* és *also*). A partikula használatával kapcsolatos megfigyeléseimet kísérleti személyek egy kisebb csoportján (9 fő) elvégzett kérdőíves vizsgálat is alátámasztotta. Ez a vizsgálat jól rámutatott annak a nyelvművelői attitűdnek a problémáira, amely a *hát*-ot töltelékszónak tekinti, és használatát mindenféle magyar mondatban tiltja, hiszen több kísérleti személy megjegyezte, hogy bizonyos kontextusokban a *hát*-tal jobban hangzanak az adott mondatok, mint nélküle.

A diskurzus-partikulák interpretációjának kutatása során elért eredményekről 2009 augusztusában Prof. Stefan Kaufmannal (Northwestern University) és 2010 októberében Dr. Andreas Haidával (Humboldt Universität zu Berlin) konzultáltam, akinek útját részben ill. teljesen a pályázat költségvetéséből finanszíroztam, és akik a Nyelvtudományi Intézet rendezvényén nyilvános előadást is tartottak.

Hivatkozások

(projekt keretében készült saját munkákra)

Gärtner, Hans-Martin és Gyuris Beáta 2009. Modulating question acts: The case of Hungarian particle *vajon*. Előadás. Szklarska Poręba Workshop 10. 2009. március 12-16.

Gärtner, Hans-Martin és Gyuris Beáta (szerk.) előkészületben. *Special issue on Hungarian discourse particles. Acta Linguistica Hungarica*.

Gärtner, Hans-Martin és Gyuris Beáta, közlésre elfogadva. Introduction. *Acta Linguistica Hungarica, Special issue on Hungarian discourse particles*.

Gyuris Beáta 2007. Hangsúly = fókusz? A hangsúlyos *csak* diskurzus-partikula interpretációja. Előadás. A mai magyar nyelv leírásának újabb módszerei 7. Szeged, 2007. október 25-26.

Gyuris Beáta 2008a. A diskurzus-partikulák formális vizsgálata felé. In: Kiefer Ferenc (szerk.) *Strukturális magyar nyelvtan IV. A szótár szerkezete*. Budapest, Akadémiai Kiadó. 639-682.

Gyuris Beáta 2008b. The interpretation of a contrast-marking particle. Előadás. 18th International Congress of Linguists. Korea University, Szöul, Korea. 2008. július 21-26.

Gyuris Beáta 2008c. Sentence-types, discourse particles and intonation in Hungarian. Előadás. Sinn und Bedeutung 13. Univ. Stuttgart, 2008. szeptember 30. – október 1.

Gyuris Beáta 2009a. A hangsúlyos *csak* diskurzuspartikula interpretációja. In: Maleczki Márta – Németh T. Enikő (szerk.) *A mai magyar nyelv leírásának újabb módszerei 7*. SZTE. Szeged. 157–179.

Gyuris, Beáta 2009b. The interpretation of a contrast-marking particle. In: *Current Issues in Unity and Diversity of Languages. Collection of the Papers selected from the CIL 18*. LSK (The Linguistic Society of Korea). (CD-ROM) 19 l.

http://www.cil18.org/new_html/10_publications/publications_01.php

Gyuris, Beáta 2009c. Sentence-types, discourse particles and intonation in Hungarian. In: Torgrim Solstad and Arndt Riester (szerk.) *SinSpeC Volume 5 (June 2009) -- Proceedings of Sinn und Bedeutung 13*. Stuttgart University,

<http://www.ilg.uni-stuttgart.de/SuB13/proceedings.html>.

Gyuris Beáta 2009d. A magyar diskurzus-partikulák interpretációja a mondatfajta és az intonáció tükrében: Az *ugye* partikula elemzése. Előadás. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 2009. január 20.

Gyuris Beáta 2009e. *Csak*: From an exclusive particle to a context marker. Előadás. Workshop *Modalpartikeln und Satztypen im Sprachvergleich Deutsch-Ungarisch*, Budapest, MTA NyTI, 2009. aug. 24-25.

Gyuris Beáta 2009f. “Tagging” Hungarian. Előadás. LAGB Fiftieth Anniversary Golden Jubilee Meeting. University of Edinburgh, 2009. szeptember 6-9.

Gyuris Beáta 2010. Hungarian polar interrogatives with and without *–e*. Előadás. Second Workshop on *Modalpartikeln und Satztypen im Sprachvergleich Deutsch-Ungarisch*, Göttingen, 2010. március 18-19.

Gyuris Beáta 2011a. Hungarian *hát*: new perspectives on old puzzles. Absztrakt. Abstracts of SinFonIJA 4, MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 1-3 September 2011. <http://www.nytud.hu/sinfonija4/abs/gyuris.pdf>

Gyuris Beáta 2011b. An ‘all-purpose’ particle or marker of expectations? Absztrakt. Abstracts of the Theoretical Pragmatics Conference, ZAS Berlin, 13-15 October 2011. <http://www.zas.gwz-berlin.de/1227.html>

Gyuris Beáta, közlésre elfogadva a. The interpretation of a “contrast-marking” particle. In: Chungmin Lee, Ferenc Kiefer, Manfred Krifka (szerk.) *Contrastiveness and Scalar Implicatures*. Springer.

Gyuris Beáta, közlésre elfogadva b. The expression of information structure in Hungarian. In: Manfred Krifka and Renate Musan (szerk.) *The expression of information structure*. Mouton, Berlin.

Gyuris Beáta és Jackson, Scott 2010. Hangsúly, hatókör és a percepció. Előadás. '20 éves az elméleti nyelvészet szak' konferencia, MTA NyTI, 2010. nov. 25-27.

Gyuris Beáta és Mády Katalin 2010a. Contrastive topics between syntax and pragmatics in Hungarian: An experimental analysis. Előadás. 46th Meeting of the Chicago Linguistic Society, Chicago, 2010. április 8-10.

Gyuris Beáta és Mády Katalin 2010b. Kontrastive Topiks im Ungarischen zwischen Syntax und Pragmatik: Eine Experimentelle Analyse. Előadás. Semantik und Pragmatik im Südwesten 2010, Göttingen, 2010. május 28-29.

Gyuris Beáta és Mády Katalin 2010c. Contrastive topics between syntax and pragmatics in Hungarian: An experimental analysis. Előadás. Institut für Phonetik und Sprachverarbeitung, LMU München, 2010. június 24.

Gyuris Beáta és Mády Katalin 2010d. A magyar (kontrasztív) topik prozódiajának kísérletes vizsgálata. Előadás. MTA Nyelvtudományi Intézet, 2010. szeptember 28.

Gyuris Beáta és Mády Katalin, közlésre elfogadva. Contrastive topics between syntax and pragmatics in Hungarian: an experimental analysis. In: *Proceedings of the 46th Meeting of the Chicago Linguistic Society*. 15 l.

http://ny01.nytud.hu/~gyuris/gyuris_mady_cls46_final2.pdf

Jackson, Scott és Gyuris Beáta, előkészületben. Stress and Scope in Hungarian.

További hivatkozások

Bródy Mihály – Szabolcsi, Anna 2003. Overt scope in Hungarian. *Syntax* 6: 19-51.

Büiring, Daniel 1997. The Meaning of Topic and Focus. *The 59th Street Bridge Accent*. London, New York: Routledge.

É. Kiss, Katalin 1987. *Configurationality in Hungarian*. The Hague: Mouton.

É. Kiss, Katalin 2002. *The Syntax of Hungarian*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hunyadi, László 1981. Remarks on the Syntax and Semantics of Topic and Focus in Hungarian. *Acta Linguistica Academiae Scientiarum Hungaricae* 31: 107–136.

Hunyadi, László 2002. *Hungarian Sentence Prosody and Universal Grammar*. New York: Peter Lang.

Olsvay, Csaba 2011. A lokalitás szerepe a lehetséges operátor-hatókörök szintaktikai magyarázatában. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok* 23: 377-414.

Surányi, Balázs 2006. Scrambling in Hungarian. *Acta Linguistica Hungarica* 53: 393-432.

Szabolcsi, Anna 1981a. Compositionality in Focus. *Folia Linguistica* 15, 141–161.

Truckenbrodt, Hubert. 2004. Zur Strukturbedeutung von Interrogativsätzen. *Linguistische Berichte* 199: 313-350.